

Unga Möten

Ett studiematerial

Sammanställt och framtaget av Ingela Ståhlberg, Furuboda KompetensCenter

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Bakgrund till studiematerialet.....	4
Upplägg av studiematerialet	6
Kapitel 1. Funktionshinder och handikapp	9
Uppgift 1. Förslag på introduktion	10
Uppgift 2. Diskutera olika begrepp	12
Uppgift 3. Läs och lyssna	12
Uppgift 4. Ta reda på mer	12
Uppgift 5. Bjud in till besök i klassen	13
Kapitel 2. Lika värde.....	15
Uppgift 1. Ta reda på mer om FN och funktionshinder	16
Uppgift 2. Är vår skola tillgänglig?.....	18
Uppgift 3. Vad är kommunikation?	21
Uppgift 4. Att använda sig av kroppsspråket	22
Uppgift 5. Tillgänglig information för alla.....	23
Uppgift 6. Mer om stöd och rättigheter	24
Kapitel 3. Bemötande.....	27
Uppgift 1. Vad är viktigt i ett möte?	28
Uppgift 2. Att skapa egna bilder i mötet	30
Uppgift 3. Värderingsövning.....	32
Uppgift 4. Att prova på olika hjälpmedel	35
Uppgift 5. Likheter och olikheter	37
Litteratur	39

Materialet framtaget och sammanställt av
Furuboda KompetensCenter, Ingela Ståhlberg, 2005
Layout: Föreningen Furuboda, Eric Sandström
Illustrationer: Elever vid konstskolan Unikum i Simrishamn samt
Margareta Albrektsson (sid 23)
Tack till Barn- och utbildningsförvaltningen i Simrishamns kommun
samt deltagare i projekt Unga Möten: Jörgen Dunér, Eva Ellesson,
Eva Holmberg, Yvonne Jarl och Julia Marnfeldt.
Fri kopieringsrätt mot uppgivande av källa.
Tryck: Tollarpstryck

Förord

”Varje möte med en annan människa är ett tillfälle att växa. Är ett tillfälle att lära mer om sig själv.”
(Pollak, 2001)

Detta är ett studiematerial som är baserat på erfarenheter från projekt Unga Möten, ett modellprojekt om bemötande som finansierats av Sibus, Statens institut för särskilt utbildningsstöd, www.sibus.se.

Syftet med studiematerialet är att ge verktyg till pedagoger, framförallt i grundskolans senare del och på gymnasiet, för att arbeta med värdegrundsfrågor med fokus på bemötande av personer med funktionshinder.

Projekt Unga Möten har utgått från ett värdegrundsbegrepp som handlar om relationer mellan människor; om alla människors lika värde, rätt att delta, att bli respekterade, hörda och sedda.

Att fokusera på bemötande är ett sätt att arbeta med värdegrundsfrågor. Genom studiematerialet kan klasser på ett praktiskt sätt uppmärksammas på såväl egna som samhällets värderingar och attityder. Materialet vill också stimulera till att söka mer information och kunskap om funktionshinder och handikapp, lika värde och bemötande.

Möten mellan ungdomar med och utan funktionshinder utgör en viktig del i metoden.

I ett möte med människor med andra erfarenheter, där det finns plats för frågor och nyfikenhet, ges möjligheter att leva sig in i hur andra människors liv kan vara. Detta kan hjälpa till att bli varse egna värderingar, attityder och bilder, granska och omvärdera dem.

Bakgrund till studiematerialet

Projekt Unga Möten har genomförts på Furuboda folkhögskola från hösten 2001 till och med hösten 2002.

Projektets syfte var att öka medvetenheten hos ungdomar om likheter och skillnader för människor i olika livssituationer med särskilt fokus på personer med funktionshinder.

Ett delmål i projektet har varit att utveckla ett studiematerial kring attityd- och bemötandefrågor i förhållande till människor med funktionshinder.

Målgruppen för projektet har varit ungdomar i grundskolans senare del och i gymnasieskolan. Sammanlagt nio klasser deltog aktivt i projektet vilket innebär att cirka 130 elever har varit direkt berörda. Därtill kommer klasslärare och ämneslärare som deltagit under lektioner och studiebesök. Projektet har genomförts i samverkan med Barn- och utbildningsnämnden i Simrishamns kommun. De skolor som varit delaktiga i projektet är Friaborgsskolan, Korsavadsskolan och Jonebergsskolan.

Projekt Unga Möten introducerades för eleverna genom att de fick svara på en enkät. Enkätsvaren gav lärare och projektgrupp en uppfattning om de föreställningar och tankar ungdomarna hade om funktionshinder, tillgänglighet och bemötande. Under en termin arbetade därefter de nio klasserna med värdegrundsfrågor ur olika perspektiv. Utgångspunkten för det arbetet var att kombinationen av information och interaktion ger

goda förutsättningar för en positiv attitydförändring.¹⁾ Vi har därför sett det som värdefullt att ge möjlighet till att både som enskild elev och i klass hämta in kunskap. Genom att till exempel arbeta med olika teman såsom tillgänglighet och kommunikation har givits utrymme att faktamässigt ta reda på mer om olika funktionshinder. En lika stor del har varit att skapa förutsättningar för eleverna att möta unga människor med olika funktionshinder. Dessa möten har inte fått lov att ha karaktären av ”studiebesök” som skulle befästa ett ”vi” och ”dom”-tänkande utan målsättningen har varit att skapa meningsfulla möten för såväl elever utan funktionshinder som ungdomar med funktionshinder.

De samlade erfarenheterna av arbetet i klasserna med projekt Unga Möten ligger till grund för studiematerialet.

¹⁾ Läs mer om attitydförändringar i SOU 1998:16, När åsikter blir handling – en kunskapsöversikt om bemötande av personer med funktionshinder.

Upplägg av studiematerialet

Studiematerialet är uppdelat i tre temauppslag: Funktionshinder och handikapp, Lika värde och Bemötande.

I varje temauppslag beskrivs de övningar som ingått i projektet.

Förslag på litteratur och diskussionsämnen ges i varje tema.

Genomgående är interaktion mellan ungdomar med och utan funktionshinder viktig. För att skapa goda möten kan du som lärare ta kontakt med någon eller några handikappföreningar i kommunen. Genom dessa kan du förhoppningsvis få förslag på en eller flera ungdomar som vill arbeta med värdegrundsfrågor tillsammans med klassen.

*Interaktion kan vara att få mötas,
på samma villkor
att få ställa frågor
att få vara nyfiken
att få berätta om sig själv
att få lära känna någon ny person.*

Petra S.

I. Funktionshinder och handikapp

En funktionsnedsättning blir ett handikapp först när omgivningens hinder eller krav är större än funktionsförmågan.

Funktionshinder - vad är det?

Syftet med detta tema är att starta en process där nyfikenhet om vad funktionshinder kan vara eller innebära ska inspirera till att ta reda på mer.

Starten på denna process är att inventera elevernas egna erfarenheter och tankar.

För att du som lärare ska få en uppfattning om de erfarenheter av funktionshinder som finns i klassen, om tankar, rädslor eller förutfattade meningar, kan eleverna få svara på en enkät.

Med utgångspunkt från elevernas svar kan de övningar och uppgifter som finns i studiematerialet formas så att de passar just din klass.

*”En människa har inte ett handikapp, utan en funktionsnedsättning eller ett funktionshinder. Däremot skapar omgivningen ”handikapp”, eller snarare handikappande situationer.”
(Sisus, 2003. Studiehandedning till Strutsens vingar)*

Hur tänker du själv när det gäller funktionshinder och handikapp? Förbered dig för arbetet genom att tänka igenom följande frågor:

Vad har du som lärare för erfarenhet av funktionshinder?

Vad menar du med orden funktionshinder och handikapp?

Vad har du för mål med att låta din klass arbeta med ett studiematerial som detta?

Finns det någon i klassen som har ett eller flera funktionshinder? Hur tror du att den eleven kan uppfatta att klassen arbetar med funktionshinder som tema?

Uppgift 1. Förslag på introduktion

Låt eleverna svara på frågorna i enkäten skriftligt.

De arbetar enskilt och lämnar in svaren anonymt.

När du har samlat in och sammanställt enkätsvaren har du ett underlag som gör att du kan lägga upp hur du ska arbeta vidare med klassen. Förhoppningsvis har du genom svaren fått reda på vilka erfarenheter om funktionshinder som finns i klassen. Vilka tankar om funktionshinder och handikapp har eleverna?

Använd gärna följande frågor som exempel:

1. Känner du någon som har ett funktionshinder?
2. Ge exempel på några olika funktionshinder. Glöm inte bort att det finns funktionshinder som inte syns utanpå.
3. Hur tror du det är att ta sig fram med en rullstol på din skola?
4. Vad skulle du göra om du och din bästa vän, som sitter i rullstol, skulle gå på bio och det inte gick att komma in i salongen med rullstol?
5. Hur tycker du att man ska vara mot personer med funktionshinder?
6. Vad tror du att en fördom är? Tror du att du har några fördomar själv?
7. Hur skulle du tycka att det var om du behövde hjälp med att äta till exempel ?
8. Vad skulle du göra om du inte förstod eller hörde vad andra människor sa till dig?

Uppgift 2. Diskutera olika begrepp

Frågorna i enkäten berör vissa grundläggande begrepp. Diskutera dessa i klassen. Ord att diskutera:

Diskutera! Integritet, delaktighet, tillgänglighet, inkludering, fördom

Uppgift 3. Läs och Lyssna

Läs eller lyssna på utdrag ur några olika böcker där ungdomar med funktionshinder berättar om sina upplevelser och sin vardag.

Boktips

Strutsens vingar. Sibus

Jag har en sjukdom men är inte sjuk. Rädda barnen

Naken vill jag leva. RTP

David Lega - när armarna inte räcker till.

Uppgift 4. Ta reda på mer

Låt eleverna ta reda på fakta om olika funktionshinder. Försök att få en bredd i de funktionshinder som eleverna vill hitta uppgifter om. Glöm inte bort att det finns funktionshinder som inte alltid syns utanpå.

Länktips

En förteckning över länkar till olika handikappföreningar finns samlade i Sibus material, Strutsens vingar, studiehandledning, se s. 22-23.

Handikappförbundens Samarbetsorgan, www.hso.se
Sisus Idébank, www.sisus.se
Socialstyrelsen, Små och mindre kända handikappgrupper,
www.sos.se/smkh/

Boktips

Dammert, Raoul: Funktionshinder. Vad är det?

Diskutera!

Är det någon skillnad mellan funktionshinder och handikapp?

Blir det någon skillnad att använda "person med funktionshinder" mot att säga "en funktionshindrad"? Vad sätter man i fokus?

Uppgift 5. Bjud in till besök i klassen

Bjud in en eller ett par ungdomar med egen erfarenhet av funktionshinder till klassen.

Be dem berätta om sig själva. Förbered gärna frågor i klassen innan besöket. Diskutera om det finns frågor som kan vara svåra att ställa eller svara på.

Diskutera!

Följ upp besöket i klassen.

Hur var det att få besök i klassen? Vilka svar fick eleverna på sina frågor? Hur beskrev den besökande sitt funktionshinder?

2. Lika värde

Syftet med detta avsnitt är att ge underlag till reflektion runt lika värde. Vad innebär det att alla människor har lika värde?

Utgångspunkten i detta studiematerial är att människans värde är knutet till hennes existens, inte till hennes funktioner eller egenskaper. (Orlenius, 2001)

*”Alla barn har
samma rättigheter
och lika värde. Ingen
får diskrimineras”*

*Artikel 2 ur FN:s
konvention om bar-
nets rättigheter*

Uppgift 1. Ta reda på mer om FN och funktionshinder.

Att alla människor är lika värda och har samma rättigheter är grunden för FN:s artiklar om de mänskliga rättigheterna.

Ta reda på mer om FN:s konvention om barnens rättigheter (Barnkonventionen).

Vad innebär Barnkonventionen för barn med funktionshinder?

Vad är grundtanken i FN:s standardregler om funktionshinder och handikapp?

Vilka är huvudmålen med reglerna?

Hur ska målen uppnås?

Länktips

Rädda barnen, www.rb.se

Barnombudsmannen, www.bo.se

Handikappombudsmannen, www.ho.se

På handikappombudsmannens hemsida finns FN:s standardregler även på lättläst svenska.

Videotips

Barn har rätt, en film om barns rättigheter. Rädda Barnen

Diskutera!

Tillgänglighet, demokrati, människosyn, delaktighet, diskriminering, integritet

En viktig aspekt för demokrati och lika värde är tillgänglighet.

Tillgänglighet handlar om såväl fysisk miljö, inomhus och utomhus, som möjlighet att få tillgång till och förstå information och kommunikation.

Att något är tillgängligt innebär att det är möjligt för alla att delta i samma sammanhang som andra på lika villkor.

Att inte kunna delta därför att lokalen man vill besöka eller vägen dit inte är tillgänglig, innebär att inte räknas med som andra. Att behöva stå utanför eller tvingas ta en annan väg förstärker ett utanförskap. Hur tillgängligheten ser ut berättar hur välkommen en person är.

”Medlemsländerna ska införa handlingsprogram som gör den fysiska miljön tillgänglig, oavsett vilka eller hur stora funktionsnedsättningar människor har. Medlemsländerna ska också se till att dessa får tillgång till information och möjlighet till kommunikation.”

Artikel 5 ur FN:s standardregler.

Uppgift 2. Är vår skola tillgänglig?

Syftet med den här övningen är att göra eleverna uppmärksamma på brister när det gäller det tillgänglighet och att diskutera vad det kan få för konsekvenser för den som inte kan delta när en lokal eller aktivitet är otillgänglig.

Låt eleverna undersöka om skolan och närmiljön är tillgänglig utifrån olika aspekter.

Dela in klassen i mindre grupper. Var grupp får ett undersökningsformulär.

Anpassa frågorna i formuläret så att de passar just er skola.

1. Är skolan byggd i flera plan?
2. Går det att komma till alla plan för den som använder rullstol? På vilket sätt?
3. Är det möjligt för alla att komma till alla lokaler i skolan? Tänk inte bara på rörelsehinder.
4. Hur ser det ut i uppehållsrum och i cafeteria? Kan alla komma dit? Går det att vistas där för alla?
5. Finns det smala utrymmen som är svåra att ta sig fram på?
6. Finns det dörrar som är svåra att öppna?
7. Hur ser det ut i biblioteket? Vilken hjälp kan den få som inte ser? Vilken hjälp kan den få som inte når upp till alla böcker? Finns det talböcker? Finns det böcker på lättläst svenska?
8. Hur ser det ut i matsalen? Kan alla lägga upp maten och lämna in disk? Kan man få hjälp med att bära matbricka?
9. Hur är det i sporthallen? Kan alla vara med på idrotten? Kan alla komma in i sporthall, omklädningsrum och duschar?
10. Finns det toaletter som är handikappanpassade i skolan? Var finns de?
11. Finns det möjlighet att vila eller gå undan någon stans i skolan om man behöver lugn och ro?
12. Hur ser det ut på skolgården? Kan alla barn vara med på lekarna?

Diskutera!

Med utgångspunkt från de svar som eleverna får kan sedan klassen diskutera.

Vilka konsekvenser får det om alla inte har möjlighet att delta på grund av bristande tillgänglighet?

Vad innebär det ur ett demokratiperspektiv?

Hur kan det kännas att vara tvungen att ta en annan väg än sina klasskompisar för att komma till samma ställe?

Vad kan det innebära ur ett tillgänglighetsperspektiv

- att vara känslig för rök/dofter?
- att ha en synskada?
- att ha en hörselskada?
- att ha ett rörelsehinder?

Ge förslag på hur er skola och närmiljö kan göras mer tillgänglig.

Ge förslag på hur ni på er skola arbetar för att alla ska kunna vara delaktiga.

Boktips

Trappor, trösklar och tanklöshet. Barn och unga med funktionshinder om rätten till lek och fritid. Rädda barnen.

Uppgift 3. Vad är kommunikation?

Det finns många olika sätt att kommunicera på. Låt eleverna få prova på några olika sätt att kommunicera. Ta fram kartor med symbolspråk eller teckenkommunikation. Titta på kartorna/språken tillsammans. Bjud gärna in någon med erfarenhet av alternativ eller kompletterande kommunikation. Låt den personen berätta och förklara.

Eleverna arbetar två och två.

En elev sätter samman en mening med symboler eller tecken. Den andra eleven ska med hjälp av symbolkarta eller teckenspråksförklaring tolka vad eleven vill säga. Låt eleverna byta med varandra efter en kort stund.

Länktips

Specialpedagogiska institutet www.sit.se

(sökväg: läromedel/alternativ kommunikation)

Kommunicera med teknik www.kommed.nu/symboler.htm

Hjälpmiddelsinstitutet www.ho.se

(sökväg: tillgänglighetscentret)

Teckenspråk: www.ling.su.se/tsp/weblexikon/weblexikon.html

Uppgift 4. Att använda sig av kroppsspråket.

Arbeta hela klassen tillsammans. En elev i taget berättar med kroppsspråket för resten av klassen något som den vill ha hjälp med. Ge instruktioner till den elev som ska stå inför klassen. Eleven berättar till exempel för resten av klassen att han eller hon är törstig och behöver ett glas vatten. Eleven får inte använda sitt tal utan ska göra sig förstådd med kroppsspråk eller tecken.

Låt resten av klassen gissa vad eleven vill berätta.

Diskutera!

Hur var det att inte kunna använda sitt tal?

Hur kan det vara att använda ett annat språk än de andra i klassen?

Hur är det att tolka vad någon annan vill? Tar det extra tid att kommunicera på det viset? Vad innebär det i såfall? Kan alla vänta tills personen sagt vad den vill eller avbryter man lätt den som kommunicerar på annat sätt och gissar i förväg - låter inte eleven tala till punkt? Vad innebär det i såfall för den som kommunicerar på annat sätt?

Uppgift 5. Tillgänglig information för alla.

Nästa uppgift till klassen handlar om information. Detta exempel ska illustrera hur viktigt det är att information är utformad på ett sätt som kan förstås av alla, det vill säga att den är tillgänglig för alla.

Alla elever ska få information om något de ska utföra. Några av eleverna kommer få lappar där informationen ser annorlunda ut, där den delvis är utbytt eller formulerad på annat sätt.

Informationslapparna kan se ut så här:

Ta med en penna och ett block. Gå till klassrumsfönstret. Titta ut. Skriv på pappret vad du ser utanför fönstret.

Ta med en penna och ett block. Gå till klassrumsfönstret. Titta ut. Skriv på pappret vad du ser utanför fönstret.

Ta med en och ett block. Gå till. Titta ut. Skriv på pappret vad utanför fönstret.

Vozmi rutshku i blaknot. Idi k akno v klasse. Smatri vperjod. Napishi na bumage shto ty vidish tsheres akno.

Dela ut lappar till eleverna med information. Eleverna ska inte i förväg få veta att några har fått annorlunda lappar. Innan du delar ut lapparna berättar du för klassen att deras uppgift är att göra vad som står på lapparna. De får lov att hjälpa varandra men de får inte lov att fråga dig om hjälp.

Övningen får brytas efter en ganska kort stund eftersom det troligtvis blir ganska rörigt i klassrummet och eftersom eleverna kommer bli förvirrade av att de har fått olika lappar.

Diskutera!

Låt de elever som har fått annorlunda lappar berätta vad som stod på deras lappar. Diskutera vad som står på lapparna.

Vad innebär det att inte förstå den information som ges? Känner man sig utanför? Vågar man fråga någon annan? Är det viktigt att information ges på ett sätt man förstår? Ge förslag på hur information skulle kunna utformas för att den ska vara tillgänglig för personer med lässvårigheter.

Uppgift 6. Mer om stöd och rättigheter

Denna uppgift passar bäst för elever i gymnasieklasserna.

Syftet med denna uppgift är att söka kunskap om stöd och rättigheter för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga i samhället.

Läs utdrag ur Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Vilka rättigheter berättas det om i denna lag?

*”Staterna ska se till att handikapp-
aspekterna beaktas i alla viktiga
policysammanhang och inplanering
på riksnivå”*

Artikel 14 ur FN:s standardregler

På vilket sätt kan rätten till exempelvis personlig assistent medverka till att en person får en större delaktighet i samhället?

Hur arbetar man i er kommun för att få in handikappaspekter i planering och beslut?

Ta kontakt med beslutsfattare i kommunen eller fråga intresseorganisationer.

Boktips:

Vad säger LSS? Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Barnperspektiv i handikappråden. En undersökning bland handikappråd inom landsting och kommuner. Barnombudsmannen rapporterar Br2004:04

”Målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra.”

(Utdrag ur 5§ Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade)

Diskutera!

Kan alla personer åka kollektivt? Borde alla kunna göra det? Ta hjälp av intresseorganisation och hör vilka åsikter om finns där. Fråga ansvariga på kommunen vad det finns för tankar runt detta i din kommun.

Har alla människor rätt till ett arbete?

Är det svårt att få arbete om man har ett funktionshinder? Finns det jobb som man inte kan ha när man har något funktionshinder?

Vad gör en personlig assistent? Hur är det att ha assistans?

Kan barn och ungdomar med funktionshinder göra samma sak på fritiden som barn och ungdomar utan funktionshinder?

Är det bra att det finns särskilda fritidsaktiviteter för ungdomar eller barn med funktionshinder? Varför – varför inte?

3. Bemötande

”För mig är bemötande hur man uppträder när man träffar någon. Ett exempel på dåligt bemötande är om jag träffar någon som börjar prata med min assistent och frågar vad jag vill istället för med mig. Detta är något som tyvärr händer ganska ofta och som jag tycker inte skulle behöva hända. När något sådant händer blir jag oerhört kränkt. Det känns som om personen tror - han sitter i rullstol och därför förstår han inte vad jag säger. Jag brukar inte visa att jag blir kränkt utan svarar själv på frågan och då brukar folk i regel prata med mig i fortsättningen.”

(representant ur projektgrupp för Unga Möten)

När vi möter en person, vad lägger vi märke till allra först?

Ganska fort registrerar och bestämmer vi oss medvetet och omedvetet för hur vi ska tänka om den vi möter. Det här görs bland annat med hjälp av vad vi varit med om tidigare, de erfarenheter av möten vi har med oss eller utifrån den sinnestämning vi befinner oss i just då.

Uppgift 1. Vad är viktigt i ett möte?

Syftet med uppgiften är att fundera på hur möten mellan människor kan ske på olika sätt och vad detta kan bero på.

Bemötande handlar om på vilket sätt vi möts, hur vi beter oss i detta möte mot varandra. Hur ett bemötande är/blir kan kännas bra eller mindre bra.

Eleverna skriver för sig själva eller i grupp upp sådant de tycker har betydelse för hur ett möte blir. Exempel på detta kan vara kläddval, frisyre, gester, mimik, lukt, språkbruk, dialekt med mera. Låt eleverna berätta för sina klasskamrater vad de skrivit. Skriv de exempel eleverna ger på tavlan.

Diskutera! Vad är ett bra möte?

Kan eleverna ge exempel på tillfällen då de känt sig dåligt bemötta?

Kan eleverna ge exempel på tillfällen när de själva har gett ett gott bemötande?

Hur kan ett möte påverkas av de känslor man själv har för tillfället, om man till exempel är ledsen, arg eller glad?

Märks det vad man tycker och tänker om en person i det man gör? På vilket sätt kan det märkas i så fall?

Uppgift 2. Att skapa egna bilder i mötet.

Syftet med denna uppgift är att bli varse hur vi uppfattar en annan människa och hur detta påverkar våra förhållningssätt.

Leta upp bilder på fyra okända personer i en tidning. Klipp ut bilderna och klistra upp dem på varsitt papper. Låt eleverna titta på personerna på bilderna en stund. Dela klassen i mindre grupper. Låt var grupp välja en person.

Eleverna skapar tillsammans i gruppen en kort berättelse om den person de valt.

Eleverna kan utgå från följande frågor när de skriver ihop sin berättelse:

1. Vad heter personen på bilden?
2. Vilken ålder har personen?
3. Vilket yrke har personen?
4. Var bor personen?
5. Har personen barn/förhållande?
6. Vad längtar personen efter att få göra när han eller hon får semester?

I den här uppgiften är det viktigt att fantisera fritt och utan spärrar.

När alla grupper är färdiga redovisar grupperna sina berättelser för resten av klassen.

Diskutera! Vad var det som gjorde att eleverna tyckte att personerna skulle heta så?

Vad i bilden ger associationer till ålder?

Vad var det som gjorde att eleverna tyckte att den personen passade till ett visst yrke?

Hur tänkte eleverna när de bestämde sig för var personen bodde?

Vad i bilden tog de fasta på när de fantiserade runt vad personen längtar efter?

Kan det vara så att vi skapar bilder av varandra genom det vi ser utanpå en människa?

På vilket sätt kan den bild vi skapar av varandra påverka vårt sätt att bemöta varandra?

Ord att diskutera

Fördom, attityd, värdering, generalisering, bemötande.

Uppgift 3. Värderingsövning.

Syftet med att arbeta med värderingsövningar är att ge eleverna möjlighet att tänka efter vad de själva har för åsikter. Det är också ett sätt att få till stånd diskussion kring hur åsikter eller uppfattningar bildas och hur de visas.

Förslag på en värderingsövning som kan göras i klassen:

Stolar placeras i en cirkel i klassrummet. Det ska finnas en stol till var och en som deltar i övningen. Dessutom ska det finnas en tom stol.

Läraren läser upp ett påstående.

När påståendet är uppläst fattar var och en (utom läraren) snabbt beslut om de samtycker eller inte. Om en elev håller med om påståendet byter den plats med någon annan. Är det bara en som reser sig finns alltid en tom plats att sätta sig på.

Inga diskussioner sker under tiden övning görs utan de sparas till efter övningen!

Exempel på påståenden:

1. Glass är godare än äpplen.
2. Att bo på landet är bättre än att bo i stan.
3. Göteborg är Sveriges andra största stad.
4. Flickor är smartare än pojkar.
5. Personer som använder rullstol kan inte köra bil.

Diskutera! Hur tänkte eleverna när de bestämde sig för att byta plats eller sitta kvar?

Var det något av påståendena som var svårt att ha en åsikt om?

Kan man tänka på olika sätt i något påstående?

Vilka påståenden går det att ta reda på fakta om?

Vilka påståenden handlar om värderingar?

Vilka påståenden är exempel på fördomar?

Boktips

Svedbom och Åberg. Värderingsövningar i skolan.

”Förr kändes det som om man var lite rädd för människor som var annorlunda än sig själv men nu känns det lite mer bekant.” (citat av elev från utvärdering av projekt Unga Möten)

Värdering

Att tycka olika om saker och ting behöver inte vara fel. Vi kan ha olika värderingar utan att det behöver betyda att vi är ovänner. Det är också bra att träna sig på att ta ställning, att våga tycka något, att ha en värdering.

Det negativa är när en värdering inte grundar sig i något vi faktiskt vet, har fakta om. Det är då en värdering går över till att vara en fördom.

Fördom

En fördom är något som grundar sig i en förutfattad mening eller en myt. Det är något vi har en föreställning om. Oftast är det också så att vi inte tagit reda på eller reflekterat så mycket över om vi har belegg för vår föreställning.

Attityd

Våra fördomar och åsikter blir ofta synliga genom de attityder vi har. Ibland visar vi också dem genom våra direkta handlingar.

Våra attityder kan vara ett sätt att överleva; en förenkling av det som egentligen är ganska komplext runt omkring oss.

För att förändra våra attityder till en person eller grupp behöver vi kunskap men också en chans att se dem vi möter som personer med namn och egenskaper. I ett möte där vi får respons på våra attityder kan vi få chans att våga omvärdera våra föreställningar eller bilder av andra och kanske ändra attityd.

Uppgift 4. Att prova på olika hjälpmedel.

Syftet med uppgiften är att få en känsla av hur det kan upplevas att vara beroende av hjälpmedel eller av någon annan. Om det är möjligt att få instruktioner av eller bli visad av en person som själv har erfarenhet av det som provas i uppgifterna är det en fördel.

- Undersök om klassen kan få låna en rullstol. Låt alla elever prova köra rullstolen i klassrummet. Låt även eleverna prova hur det är att sitta i rullstolen när någon annan kör dem.
- Gör upp en bana med hjälp av till exempel stolar och böcker som placeras på olika ställen på golvet i klassrummet. Dela upp eleverna två och två. En ska använda ögonbindel medan den andra ska hjälpa till så att eleven med ögonbindel inte går på hinder eller går fel. Den som är ledsagare kan använda rösten för att ge instruktioner om vägen. Ledsagaren kan också gå bredvid eleven med ögonbindel. Eleven med ögonbindel håller då ledsagaren lätt på överarmen.
- Lägg olika föremål i krukor som det går att sticka ner hela handen i. Låt några elever känna på föremålen utan att se dem. Be dem gissa vad det är för något.

- Dela upp klassen i mindre grupper. Låt en elev i var grupp använda öronproppar och hörselskydd utanpå öronpropparna. Ge var grupp ett ämne att prata om. Avbryt övningen efter ungefär fem minuter.
- Dela upp eleverna två och två. Paret ska skiftas om att ge varandra något att äta. Den ena personen får inte använda sina egna händer för att få i sig maten utan måste ha hjälp av den andre eleven.

Diskutera! Hur kändes det att vara i behov av andras hjälp?

Hur upplevdes det att vara den person som gav hjälp?

Hur var det att ta sig fram med rullstol?

Hur var det att inte kunna se?

Hur var det att inte höra?

Hur kändes det att vara den ende som inte hörde i en grupp?

Hur kändes det att inte kunna äta själv?

”Det är skönt att vara lik någon.”

”Man kan ha roligt ihop när man har samma intressen.”

”Att vara tillsammans med människor som är olika får mig att växa.”

”Det är viktigt att få tycka och tänka olika.”

(citat från elever som deltagit i Projekt Unga Möten)

Uppgift 5. Likheter och Olikheter.

Syftet med uppgiften är att arbeta med likheter och olikheter.

Olikheter och likheter kan både skrämra och locka.

Ett bra möte kan vara när det är tillåtet att visa både nyfikenhet och rädsla inför det som är olikt.

Dela upp klassen i grupper med fyra-fem elever i var grupp.

Gruppens uppgift är att hitta fem saker de har som är gemensamma för alla i gruppen. Det kan till exempel vara något de gör på fritiden.

Exempel:

Kalle spelar fotboll, fiskar och lyssnar på musik.

Lisa spelar tvärflykt, är aktiv i handbollslaget och umgås med kompisar.

Elin dansar, kör skateboard och gillar musik.

Oliver leker med hunden, läser, spelar piano och dataspel.

Det gemensamma för de här personerna är att de på sin fritid rör sig på något sätt. De är fysiskt aktiva. En annan gemensam faktor är att de tycks gilla musik allihop.

Gruppen ska också komma på fem saker som är olika för dem var och en, något som är unikt.

En olikhet i den här övningen kan alltså inte delas med någon annan i gruppen utan ska vara en egenskap, åsikt eller något annat den enskilde gruppmedlemmen står för eller har. En tydlig "olikhet" är personnumret.

Exempel:

Personerna i exemplet ovanför gillar alla musik men har kanske en favoritgrupp/stil som de inte delar med de andra i gruppen.

Diskutera!

Hur fungerade övningen? Hur viktigt är det för dig att du och dina vänner är lika varandra? Blir du nyfiken när du möter någon som är olik dig? Hur viktigt är det för dig att du och dina vänner är olika varandra? Vilka fördelar finns med att umgås med den som är lik dig? Vilka fördelar finns med att umgås med den som är olik dig?

Litteratur:

- Barnombudsmannen (Br2004:04) Barnperspektiv i handikappråden. En undersökning bland handikappråd inom landsting och kommuner. Barnombudsmannen rapporterar
- Brusén Peter, Hydén, Lars-Christer (2000) Ett liv som andra. Livsvillkor för personer med funktionshinder. Studentlitteratur, Lund
- Dammert, Raoul (2000) Funktionshinder. Vad är det? Stockholm, Fritzes
- Från patient till medborgare - en nationell handlingsplan för handikappolitiken. Reg. prop. 1999/2000:79
- Gustafsson, Ulf (1998) Varför just jag? Unga röster om handikapp och jämlikhet. Helsingfors
- Karlsson, Petter och Lega, David (1999) David Lega - När inte armarna räcker till. Bokförlaget DN, Värnamo
- Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) 1993:387
- Många syns inte men finns ändå. (2002) Rapport från Barnombudsmannen
- Naken vill jag leva. (1999) RTP
- När åsikter blir handling, En kunskapsöversikt om bemötande av personer med funktionshinder. SOU 1998:16. Stockholm, Fritzes
- Orlenius, Kennert (2001) Värdegrunden- finns den? Runa förlag
- Paulsson, Karin (2000) Det ser så fint ut på papperet- om barn med funktionshinder och Barnkonventionen. RBU och Rädda Barnen
- Pollak, Kay (2001) Att växa genom möten. Stockholm
- Sisus (2003) Strutsens vingar, Ungdomsantologi och studiehandledning. Sisus och Myndigheten för skolutveckling, Kalmar
- Sisus (2001) Om bemötande av människor med funktionshinder. En informationsskrift från Sisus.
- Sisus (2001) Om bemötande av människor med funktionshinder. En Antologi från Sisus.
- Sisus (2003) Ett nationellt program för att öka kompetensen om bemötande. Om bemötande av människor med funktionshinder,
- Standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet. FN, utrikesdepartementet och socialdepartementet (1995)
- Svedbom, Jörgen och Åberg, Karin (2003) Värderingsövningar i skolan. Kalmar, Ekelunds förlag
- Utrikesdepartementet (1996), Mänskliga rättigheter. Konventionen om barnets rättigheter. Vad säger LSS? Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. (1993) Motala, LIC förlag
- Wahlund-Nilsson, Christina (2002) Trappor, trösklar och tanklöshet. Rädda Barnen och RBU
- Renlund, Christina, Can, Mustafa, Sejersen, Tomas (2004) Jag har en sjukdom men är inte sjuk. Rädda Barnen

Föreningen
Furuboda
KompetensCenter

SISUS

STATENS INSTITUT FÖR SÄRSKILT UTBILDNINGSTÖD